

Дякую
отримана
25.06.2025
Олена Лисенко

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.095
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка,
доктору біологічних наук, професору,
професору кафедри спорту та фітнесу
факультету здоров'я, фізичного
виховання і спорту
Олені ЛИСЕНКО

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента **Латишева Миколи Вікторовича**, кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента, доцента кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту Факультету здоров'я, фізичного виховання і спорту Київського столичного університету імені Бориса Грінченка про дисертацію **Сови Володимира Миколайовича «Вплив засобів спортивної підготовки на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 017-Фізична культура і спорт, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність дисертаційного дослідження.

Актуальність досліджень, спрямованих на вивчення впливу засобів спортивної підготовки на психофізіологічні властивості спортсменів, обумовлена загальними тенденціями розвитку сучасного спорту, в якому зростає роль комплексного підходу до підготовки юних атлетів. Успішність спортивної діяльності дедалі більше залежить не лише від фізичної чи технічної підготовленості, а й від здатності спортсмена швидко приймати рішення, адаптуватися до змін ситуації та зберігати стійкість до стресу. Особливої уваги потребують юні спортсмени, які перебувають у періоді активного фізичного і психічного розвитку, коли правильний добір тренувальних засобів має вирішальне значення для формування функціональних можливостей організму. Саме тому дослідження, які спрямовані на оптимізацію тренувального процесу з урахуванням психофізіологічних особливостей дітей, є важливими як з наукової, так і з практичної точки зору, адже сприяють підвищенню ефективності

підготовки спортсменів та запобіганню перенавантаженню й можливим негативним наслідкам у майбутньому.

Як слушно зауважує автор, що результативність змагальної діяльності в єдиноборствах пов'язана з психофізіологічними властивостями спортсменів, високий рівень прояву яких зумовлює здатність якомога швидше зрозуміти та оцінити поточну ситуацію двобою, оперативно та безпомилково реагувати на зовнішні мінливі подразники та ухвалювати адекватні рішення для успішної реалізації техніко-тактичних дій. Отже, змагальна діяльність у єдиноборствах висуває високі вимоги до рівня розвитку психофізіологічних властивостей спортсменів, таких як швидкість зорово-моторних реакцій, рухливості та сили нервових процесів, оперативної пам'яті й уваги, що й обумовлює необхідність їх дослідження.

Дисертант зазначає, що проблема виявлення впливу тренувальних засобів на прояв психофізіологічних властивостей спортсменів у східних єдиноборствах, зокрема, таеквон-до І.Т.Ф., залишається малодослідженою. Вивчення цього питання має особливе значення в процесі спортивної підготовки юних спортсменів 10–12 років, які знаходяться на етапі попередньої базової підготовки та уже приймають участь у офіційних змаганнях. При цьому відомо, що до вікових особливостей дітей зазначеного віку відносять нестабільність нервових процесів в порівнянні з дорослими. Поруч з цим, науковці зазначають, що систематичні тренувальні впливи позитивно відображаються на психофізіологічних показниках дітей шкільного віку. З огляду на це, виявлення впливу тренувальних вправ різної спрямованості на прояв психофізіологічних властивостей юних таеквондистів дозволить визначити ефективні засоби та підходи до їх розвитку як якостей, що впливають на успішність змагальної діяльності у єдиноборствах.

Наукова новизна результатів дисертації.

До найбільш значущих наукових результатів треба віднести те, що вперше: виявлено взаємозв'язок психофізіологічних показників та показників результативності техніко-тактичних дій юних таеквондистів у поєдинках

спарингу; обґрунтовано, систематизовано та впроваджено в тренувальні заняття юних таеквондистів комплекси допоміжних вправ для розвитку психофізіологічних властивостей; доведено позитивний вплив упроваджених комплексів допоміжних вправ на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів та обґрунтовано відповідні пропозиції щодо їх використання в тренувальних заняттях.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Отримані в процесі досліджень результати розкривають нові дані щодо впливу специфічних засобів спортивної підготовки на психофізіологічні властивості юних таеквондистів та розробці й доведенні ефективності комплексів допоміжних тренувальних вправ для їх розвитку в процесі тренувальних занять. Наведений експериментальний матеріал та зроблені на його основі узагальнення можуть слугувати практичним інструментом для використання запропонованих комплексів вправ у тренувальному процесі юних спортсменів-єдиноборців для розвитку їх психофізіологічних властивостей. Результати дослідження також впроваджено в навчальний процес кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту, кафедри спорту та фітнесу.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота, викладена на 201 сторінці, складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаної літератури (246 джерела, із яких 49 відображають результати досліджень на англійській мові), а також додатків. Результати дослідження проілюстровано 29 рисунками та 19 таблицями.

Автором грамотно сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, які відповідають темі дисертаційної роботи. У поєднанні з висновками ці компоненти утворюють цілісну та логічно завершену структуру дисертації. Сформульовані висновки повною мірою відображають основні результати проведених досліджень і узгоджуються з поставленими завданнями.

Достовірність отриманих результатів забезпечується відповідністю використаних методів і завдань дослідження, достатнім обсягом емпіричного матеріалу та його репрезентативністю. Це гарантує високий рівень наукової обґрунтованості висновків і положень, розроблених у дисертації.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Визначені в дисертації завдання здобувач виконав на високому рівні. Чітко сформульовано мету дослідження, завдання та застосовано доцільні методи для її досягнення. Представлений текст дисертаційної роботи демонструє, що Сова Володимир Миколайович опанував методологію наукової діяльності, уміло застосовує її на практиці, а отже, оволодів необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Зв'язок з науковими планами, програмами, темами. Дисертацію виконано відповідно з планом науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Інноваційні технології навчально-тренувального процесу у фізичному вихованні та спорті" (№ державної реєстрації 0124U000490).

Апробація результатів дисертації.

Основні результати дисертації автором висвітлено у 13 наукових публікаціях, із них 7 у співавторстві, зокрема: 6 статей (2 у співавторстві) – у наукових фахових виданнях, включених на дату опублікування до переліку фахових видань України; 7 публікацій (5 у співавторстві), у яких додатково висвітлено результати дисертації.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної автором теми, сформульовано мету, завдання та методи дослідження, визначено об'єкт і предмет, охарактеризовано наукову новизну, практичну значущість отриманих результатів, особистий внесок дисертанта, відображено апробацію матеріалів дисертації.

У першому розділі **«Характеристика психофізіологічних властивостей як фактора, що впливає на результативність змагальної діяльності з врахуванням специфіки виду спорту та вікових особливостей спортсменів»** на основі опрацювання даних наукової і методичної літератури стає зрозумілим той факт, що пошук нових підходів і методичних розробок до побудови й удосконалення тренувального процесу юних спортсменів із врахуванням їх вікових особливостей та специфіки обраного виду спорту є одним із пріоритетних й одночасно актуальних завдань для цього виду спорту.

Автором встановлено, що результативність змагальної діяльності в єдиноборствах тісно пов'язана з психофізіологічними властивостями спортсменів. Тому змагальна діяльність в таеквон-до І.Т.Ф. висуває високі вимоги до рівня розвитку психофізіологічних властивостей юних спортсменів, таких як швидкість зорово-моторних реакцій, рухливості та сили нервових процесів, оперативної пам'яті та уваги, що й передбачає необхідність їх поглибленого дослідження. Науковими дослідженнями підтверджено, що, незважаючи на значну кількість робіт, проблема виявлення впливу тренувальних засобів на прояв психофізіологічних властивостей спортсменів у таеквон-до І.Т.Ф. залишається малодослідженою. Вивчення цього питання має особливе значення в процесі спортивної підготовки юних спортсменів 10–12 років, які знаходяться на етапі попередньої базової підготовки та вже приймають участь у офіційних змаганнях.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** наведено комплекс методів дослідження та обґрунтовано доцільності їх використання. В даному розділі подано відомості щодо основних етапів дослідження.

У третьому розділі **«Особливості психофізіологічних властивостей юних таеквондистів та їх вплив на результативність техніко-тактичних дій»** було представлено зміни показників психофізіологічних властивостей у динаміці тренувальних занять та взаємозв'язки показників психофізіологічного стану та результативності техніко-тактичних дій юних таеквондистів.

Аналіз отриманих результатів показав, що тренувальні заняття мають позитивний мобілізуючий вплив на часові параметри латентного періоду складної сенсомоторної реакції вибору одного подразника з трьох, функціональну рухливість та силу нервових процесів юних спортсменів, що відображено у покращенні середньогрупових показників в основній та заключній частині заняття в порівнянні з підготовчою.

Сова В.М. зазначив, що специфічні тренувальні навантаження відображаються на властивостях уваги та розумовій працездатності юних спортсменів. Зокрема, у більшості спортсменів у процесі занять значно покращуються показники кількості переробленої інформації та швидкості її переробки, тоді як концентрація уваги знижується. Встановлено, що в основній частині заняття показники, які відображують рівень прояву досліджених властивостей, здебільшого значно покращуються в порівнянні з показниками, які виявлені у підготовчій частині тренування, що свідчить про наявність позитивного впливу специфічних тренувальних вправ на психофізіологічні властивості юних єдиноборців.

Автором встановлено, що проведений кореляційний аналіз показав, що у юних таеквондистів існує значний взаємозв'язок показників результативності техніко-тактичних дій у поєдинках спарингу з окремими психофізіологічними показниками. Найбільш значущі коефіцієнти кореляції були виявлені між показниками функціональної рухливості нервових процесів та результативністю ударів рукою в корпус в стрибку в контратаці; пам'яті на числа та результативності ударів рукою в корпус в стрибку в контратаці; латентного періоду складної зорово-моторної реакції та результативності ударів рукою в голову в стрибку в контратаці.

У четвертому розділі **«Розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів із використанням комплексів допоміжних вправ у процесі тренувальних занять»** викладено аналіз практичного досвіду використання засобів розвитку психофізіологічних властивостей юних таеквондистів у тренувальному процесі, а також оцінка ефективності впливу

комплексів тренувальних вправ на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів.

У процесі дослідження Сови В.М. виявлено, що за результатами проведеного анкетного опитування тренерів із таеквондо І.Т.Ф. було виявлено дискусійні питання щодо практичного застосування засобів розвитку психофізіологічних властивостей у тренувальному процесі юних таеквондистів. Незважаючи на те, що всі респонденти (100%) вважають, що успіх змагальної діяльності в таеквон-до І.Т.Ф. залежить від психофізіологічних властивостей спортсменів, на практиці лише 34,4% опитаних тренерів систематично застосовують допоміжні засоби для їх розвитку в юних таеквондистів. При цьому 84,6% опитаних фахівців вважають доцільним розвиток таких психофізіологічних властивостей юних таеквондистів як концентрації уваги, оперативної пам'яті, швидкості реакції та швидкості мислення.

На основі матеріалів проведеного дисертаційного дослідження, можна констатувати, що автору вдалося продемонструвати у розділі аналіз та інтерпретацію практичного досвіду використання засобів розвитку психофізіологічних властивостей юних таеквондистів у тренувальному процесі; розглянуто особливості впровадження в тренувальні заняття комплексів допоміжних вправ для розвитку психофізіологічних властивостей юних таеквондистів; виконано оцінку ефективності впливу комплексів тренувальних вправ на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів та підтверджено їх ефективність.

У розділі «**Аналіз та узагальнення результатів дослідження**» представлено всебічне узагальнення отриманих експериментальних даних, що дало змогу обґрунтувати ефективність запропонованих тренувальних засобів. Автором систематизовано результати дослідження та наведено їх інтерпретацію з урахуванням поставлених завдань і мети роботи.

Загальні **висновки** структурно повністю відповідають завданням дослідження та змісту основного тексту роботи, є логічними, доречними, відображають основні результати дослідження.

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки, встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи дисертацію, слід відзначити окремі дискусійні питання, зауваження та пропозиції:

1. У підрозділі 1.1. «Характеристика таеквон-до І.Т.Ф. як виду єдиноборства» автором представлено інформацію історичного та загального характеру, яка не повною мірою відповідає спрямуванню дослідження. На нашу думку, доцільніше було б розглянути в першому розділі питання впливу занять єдиноборствами на розвиток юних спортсменів та їх психофізіологічні особливості.

2. У пункті 2.1.2 «Соціологічні методи (анкетування)» (с. 79) наведено загальну характеристику застосованого методу анкетування. Задля підвищення наукової обґрунтованості доцільно більш детально описати методику збору емпіричних даних та особливості розробки самої анкети. Крім того, бажано зазначити наукові джерела, методичні підходи або попередні дослідження, що були покладені в основу розроблення анкети.

3. У пункті 2.1.6 доцільно більш чітко обґрунтувати доцільність використання конкретних методів математичної статистики, зокрема кореляційного аналізу та t-критерію Вілкоксона, з урахуванням специфіки досліджуваних даних. Бажано уточнити, чому обрано саме ці статистичні методи.

4. У підрозділі 3.2 доцільно надати більш детальну інформацію щодо методологічних підходів до підрахунку показників обсягу та результативності атакуювальних, контратакуювальних дій, а також ефективності захисних дій у

поєдинках. Зокрема, слід зазначити, за якими критеріями здійснювався облік кожного виду дій. Також варто доповнити підрозділ більш наочною інтерпретацією результатів кореляційного аналізу, наведених у таблиці 3.7.

5. Розуміючи, що обсяг дисертаційної роботи є обмеженим, все одно вважаємо доцільним більш детально представити комплекси засобів для розвитку психофізіологічних властивостей юних таеквондистів та методику їх впровадження, які фрагментарно представлені у Таблиця 4.1 та 4.2., а також у додатках. Це підвищило б практичну цінність роботи та стало б корисним матеріалом для тренерів.

6. Загалом позитивно оцінюючи мовно-літературне оформлення роботи, не можна не зазначити окремі технічні та стилістичні огріхи. Однак це не впливає на якість представлення результатів дослідження.

Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Сова Володимир Миколайович успішно оволодів методологією наукової діяльності, продемонстрував високий рівень теоретичних знань, сформував відповідні уміння, навички та компетентності. Здобувач впевнено володіє матеріалами дослідження та має необхідний досвід для проведення самостійних дослідницьких робіт.

Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам. Враховуючи актуальність теми дослідження, наукову новизну, практичне значення, ступінь обґрунтованості наукових положень, практичних рекомендацій та висновків, можна констатувати, що дисертаційна робота **Сови Володимира Миколайовича** «Вплив засобів спортивної підготовки на розвиток психофізіологічних властивостей юних таеквондистів» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає вимогам і відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор **Сова Володимир Миколайович** заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

кандидат наук з фізичного виховання
і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання
і педагогіки спорту Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка

Микола ЛАТИШЕВ

